

UNIVERSITATEA „NICOLAE TITULESCU” DIN BUCUREȘTI
FACULTATEA DE DREPT
ȘCOALA DOCTORALĂ

Rezumat

Teză de doctorat

**Aspecte teoretice juridice și organizatorice privind asistența medicală pe
timpul executării sancțiunilor de drept penal**

Coordonator științific

Prof. Univ. Dr. Ioan Chiș

Doctorand

Laurenția – Florentina Găișteanu (Ștefan)

București

2020

Drepturile omului sunt drepturi natural dobândite de fiecare persoană la naștere, indiferent de apartenență rasială, etnică, religie, gen, limbă, opinie politică sau orice alte cerințe. La baza lor stau valori fundamentale ca viața și demnitatea umană, integritatea, egalitatea, libertatea etc. Implicit dreptul la viață și integritate fizică și psihică, se completează cu dreptul la ocrotirea sănătății, drept transpus și în Constituția României prin prevederile art. 34.

Chiar dacă societatea identifică soluții, astfel încât, fiecărei fapte prevăzute de legea penală să-i corespundă o sancțiune, se impune și o coroborare cu restul principiilor fundamentale ale dreptului penal care au în prim – plan necesitățile persoanei care a săvârșit fapta penală.

Ocrotirea sănătății trebuie să fie un drept garantat tuturor persoanelor, indiferent de statutul acestora. Asigurarea unei asistențe medicale de calitate în acord cu necesitățile fizice și psihice ale unui individ reprezintă, de fapt, protejarea societății de posibile stări de pericol pe care le poate genera o persoană bolnavă. Aplicabilitatea acestei forme de organizare trebuie să se regăsească, mai ales, în cazul persoanelor care au săvârșit o infracțiune și pentru care statul a dispus, sub diverse forme, executarea unor sancțiuni penale.

Obiectul central al tezei de doctorat intitulată „*Aspecte teoretice juridice și organizatorice privind asistența medicală pe timpul executării sancțiunilor de drept penal*”, urmărește analizarea, din punct de vedere al legislației, a unui domeniu mai puțin cunoscut și evaluat de literatura de specialitate din România. Acesta reprezintă un subiect de interes major, atât din prisma situației cauzelor aflate pe rolul instanțelor de judecată naționale și internaționale, cât și a nivelului subiectiv, conferit de mass-media.

Totodată, lucrarea de cercetare are, ca obiectiv secundar, atât furnizarea de statistici referitoare la structura organizatorică a domeniului medical din sistemul privativ de libertate, cât și a concluziilor stabilite în urma aplicării unor instrumente de investigare. Acestea au fost utilizate prin chestionarea unui lot de deținuți și a altuia din

rândul personalui, în scopul identificării măsurilor menite a asigura funcționarea eficientă a sistemului medical care are ca atribuții asigurarea dreptului la asistență medicală pentru persoanele private de libertate.

Cercetarea științifică abordează, în principal, legislația națională a căror dispoziții legale se suprapun cu aspecte ce țin de modalitatea de asigurare a asistenței medicale în cazul aplicării unor sancțiuni de drept penal. Totodată, întreprinde o analiză a recomandărilor internaționale în materia tratamentului deținuților și evaluează aspecte de drept comparat .

Pornind de la „*principiul umanismului*”, care presupune că, reglementarea penală trebuie să aibă în vedere interesele fundamentale ale omului și sancțiunea trebuie să aibă un caracter uman, scopul principal al tezei constă în realizarea unei cercetări științifice complexe în domeniul executării sancțiunilor penale, urmărind identificarea efectelor acestora, asupra modalității de asigurare a asistenței medicale.

În acest context, exercitarea dreptului la ocrotirea sănătății, în timpul executării sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate, a fost analizată prin prisma implicațiilor legislative și a modalităților de intervenție medicală.

Lucrarea este structurată în două Părți:

- *Partea I* - Instrumente juridice și organizatorice în aplicarea aspectelor medicale instituite în cadrul aplicării sancțiunilor și a măsurilor neprivative de libertate
- *Partea a II a* - Instrumente juridice și organizatorice în aplicarea aspectelor medicale instituite în cadrul aplicării măsurilor privative de libertate

Partea I abordează problematica aspectelor medicale instituite în cadrul aplicării sancțiunilor și a măsurilor neprivative de libertate și este structurată în secțiuni și capitole după cum urmează:

- **Secțiunea I** - *Noțiuni generale privind sancțiunile și măsurile neprivative de libertate* – realizează un scurt istoric, referitor la apariția și evoluția măsurilor neprivative de libertate, abordând sfera recomandărilor europene în materie. De asemenea,

abordează cadrul legislativ cu trimitere la modalitățile de intervenție medicală din perioada executării sancțiunilor și măsurilor neprivative de libertate. În acest context sunt analizate etapizat reglementările medicale stipulate în cuprinsul *Legii nr.253/2013 privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele juridice în cursul procesului penal*, cu trimitere la supravegherea executării altor obligații privind supunerea la măsurile de control, tratament sau îngrijire medicală. Printre altele se realizează și o prezentare a activității judecătorului delegat cu executarea, în ceea ce privește aplicarea obligației privind supunerea la măsurile de control, tratament și îngrijire medicală și a activității consilierului de probațiune. Totodată, se analizează regimul juridic al prestării muncii neremunerate în folosul comunității și statutul persoanei condamnate în procesul de muncă neremunerată. Pe parcursul cercetării au fost identificate vulnerabilități în aplicarea acestor obligații și neconcordanțe între legea organică și legea specială în domeniul sănătății și securității în muncă; impunând, în această secțiune, înaintarea unei propuneri *de lege ferenda* pentru clarificarea exercitării procedurilor de natură medicală în domeniul legislației privind executarea pedepselor, a măsurilor educative și a altor măsuri neprivative de libertate dispuse de organele judiciare în cursul procesului penal.

- **Secțiunea a II a - Punerea în executare a măsurilor de siguranță cu caracter medical.** În această secțiune se urmărește evoluția măsurilor de siguranță cu caracter medical, identificând cadrul de reglementare a măsurii de siguranță privind obligația la tratament medical prevăzută la art.109 C. pen. și condițiile internării medicale conform art.110 C. pen. De asemenea, se realizează o prezentare a organizării și funcționării spitalelor de psihiatrie și măsuri de siguranță aflate sub coordonarea Ministerului Sănătății. Fiind identificate lacune legislative în reglementarea derulării supravegherii persoanei supuse la obligația internării medicale, se formulează și la această secțiune propunere *de lege ferenda* pentru clarificarea modalității de aplicare a măsurilor speciale de siguranță medicală pentru persoanele condamnate în baza prevederilor art. 109 și art. 110 Cod penal.

- **Secțiunea a III a** – *Amânarea executării pedepsei închisorii sau a detențiunii pe viață din motive medicale*, identifică cadrul legislativ și modalitatea procedurală realizată în cadrul comisiilor de expertiză medico-legală.

Partea a II a prezintă principalele aspecte ce țin de sistemul de organizare al asistenței medicale în sistemul penitenciar. Astfel, secțiunile aferente acestui titlu evidențiază următoarele aspecte:

- **Secțiunea a IV a** - *Aprecieri privind starea de detenție*. Pornind de la definirea noțiunii de închisoare, această secțiune analizează standardele și prevederile, care reglementează drepturile persoanelor private de libertate la asistență medicală. Astfel, sunt supuse analizei actele normative emise anterior anului 2006 și contextul legislativ național privind asigurarea asistenței medicale în sistemul penitenciar, începând cu anul 2006 și până la anul curent 2020.

- **Secțiunea a V a** este destinată analizei sistemului de organizare al asistenței medicale în penitenciare, fiind prezentate aspecte referitoare la: rețeaua sanitară a Administrației Naționale a Penitenciarelor, condițiile actuale de organizare a asistenței medicale în penitenciare, standarde de personal pentru acordarea asistenței medicale. Totodată sunt prezentate studii de caz referitoare la interpretarea diferită a legislației de către structurile Administrației Naționale a Penitenciarelor.

- **Secțiunea a VI a** – În această secțiune sunt examinate aspecte comparative privind acordarea asistenței medicale în sistemul penitenciar românesc față de rețeaua sanitară publică, fiind abordate în principal prevederile legale care interferează între cele două sisteme.

- **Secțiunea a VII a** - *Instrumente organizatorice privind acordarea asistenței medicale în penitenciarele europene* - prezintă aspecte organizatorice ale sistemului sanitar dedicat persoanelor deținute în: Scoția, Malta, Belgia, Letonia, Lituania, Olanda, Suedia, Slovacia, Marea Britanie, Elveția, Germania și Norvegia.

- **Secțiunea a VIII a** - *Aspecte relevante din practica judiciară privind asigurarea asistenței medicale pentru deținuți*. În această secțiune au fost analizate

încheierile judecătorilor de supraveghere a privării de libertate pentru executarea pedepselor privative de libertate sau hotărârile instanțelor de judecată cu privire la respectarea dreptului la asistență medicală.

• **Secțiunea a IX a** – *Instrumente de control ale Uniunii Europene în domeniul condițiilor de detenție și al protejării persoanelor private de libertate.* Sub aspectul reglementărilor privind Regulile Europene pentru penitenciare, în această secțiune sunt redate metodele de control ale Uniunii Europene și în special rolul *Comitetului European pentru Prevenirea Torturii și Tratamentei sau Pedepselor Inumane sau Degradante*, care au ca obiectiv respectarea dreptului la asistență medicală pentru deținuți.

Secțiunea a X a – *Măsuri pentru integrarea particularităților specifice modalității de acordare a asistenței medicale pentru persoanele private de libertate.*

Serviciile medicale care asigură asistență medicală persoanelor reținute/arestate/condamnate, trebuie să reprezinte un domeniu extrem de important pentru un stat, deoarece populația în cauză provine, în majoritatea cazurilor, din medii sociale defavorizate, a cărei îngrijiri medicale este de cele mai multe ori neglijată.

Raportat la perioada detenției, riscurile pentru sănătate pot fi agravate de condiții necorespunzătoare, precum supraaglomerarea, lipsa de aer proaspăt și lumină naturală, a condițiilor igienico-sanitare necorespunzătoare sau a materialelor pentru igiena personală. Totodată, poate fi evidențiată și situația în care, privarea de libertate asigură acces la servicii de sănătate pentru persoane care, anterior dispunerii măsurii privind privarea de libertate, nu dețineau asigurare de sănătate, iar accesarea de către aceștia a asistenței medicale în rețeaua sanitară publică era redusă.

Astfel, indiferent de forma de administrare și asigurare a serviciilor medicale, asistența medicală pentru persoanele custodiate, trebuie să fie abordată prin prisma prevederilor Ansamblului de reguli minime ale Națiunilor Unite pentru tratamentul deținuților și a Recomandărilor Comitetului de Miniștri ai Statelor Membre, referitoare la Regulile Penitenciare Europene R(2006)2, care au la bază principiul echității, în ceea ce privește accesul la îngrijiri de sănătate de calitate.

În considerarea faptului că, indiferent de ministerul responsabil cu respectarea dreptului la sănătate a persoanelor private de libertate, statul trebuie să asigure atât necesarul de resurse umane și materiale, cât și independența profesională a personalului medical, pentru un sistem medical performant la nivelul unităților de detenție se impun acțiuni care să asigure:

- ↪ finanțarea corespunzătoare a activităților medicale;
- ↪ dezvoltarea infrastructurii medicale;
- ↪ asigurarea resurselor umane și a bazei materiale necesare;
- ↪ dezvoltarea programelor de prevenire a îmbolnăvirilor, de educație igienico-sanitară;
- ↪ creșterea responsabilizării statului pentru gestionarea problemelor grave de sănătate mintală prezentate de deținuți.

În considerarea necesității asigurării unei asistențe medicale similare cu rețeaua sanitară publică, la această expunere, se înaintează propunere *de lege ferenda* pentru integrarea particularităților specifice modalității de acordare a asistenței medicale pentru persoanele private de libertate în legislația sanitară națională, propunere care încheie lucrarea științifică.

Cercetarea științifică s-a materializat prin mai multe metode de cercetare pornind de la metoda analizei documentare utilizată prin studiul și culegerea informațiilor, din legislația națională și internațională, și din literatura de specialitate. Pentru realizarea cercetării am utilizat atât surse primare (tratate, convenții, rapoarte), cât și surse secundare de cercetare, sub forma articolelor și lucrărilor de specialitate.

De asemenea, au fost corelate procedeele utilizate de:

- a) Metoda logică – prin interpretarea rațională a prevederilor legale;
- b) Metoda istorică – cercetarea evolutivă a sancțiunilor de drept penal și a dreptului la asistență medicală;

- c) Metoda comparativă – prin stabilirea asemănărilor și deosebirilor între diferite aspecte juridice;
- d) Metoda de cercetare cantitativă - pusă în practică prin tehnica chestionarului.

Concluziile cercetării științifice expun motivele disfuncționalităților identificate, pe parcursul cercetării, în modalitatea de acordare a asistenței medicale pentru persoanele condamnate la măsuri neprivative de libertate, măsuri de siguranță medicală ori pedepse privative de libertate.

Disfuncționalitățile identificate pe parcursul cercetării, în modalitatea de acordare a asistenței medicale pentru persoanele condamnate la măsuri neprivative de libertate, măsuri de siguranță medicală ori pedepse privative de libertate, rezultă și din lipsa adaptării sau corelării reglementărilor sanitare naționale la specificul acestui sistem de măsuri stabilite de stat, contra persoanelor care săvârșesc fapte penale. În plus, în cazul pacienților custodiați de sistemul penitenciar se adaugă inclusiv situația interpretărilor legislative în ceea ce privește utilizarea fondurilor alocate de către casa de asigurări de sănătate, precum și deficitul major de personal medical angajat în sistemul penitenciar pe fondul lipsei atractivității acestor posturi. Consecințele în cazul neacordării asistenței medicale sau acordării inadecvate a acesteia poate conduce, de asemenea, la afectarea sănătății în mod ireversibil, sau în cazuri mai grave, prin neasigurarea medicamentelor necesare chiar la pierderea vieții, aspect pot atrage, întotdeauna, răspunderea statului.

Rezultatul cercetării evidențiază necesitatea creării, pentru asistența medicală acordată persoanelor aflate sub efectul executării unor măsuri neprivative de libertate respectiv a celor privative de libertate, a unui cadru legislativ unic, distinct, față de legislația sanitară națională.

În acest context, apreciem că, teza de doctorat *„Aspecte teoretice juridice și organizatorice privind asistența medicală pe timpul executării sancțiunilor de drept penal”* reprezintă prima cercetare științifică care abordează integral aspectele medicale care interferează cu aplicarea sancțiunilor de drept penal, atrăgând astfel interesul atât în plan academic cât și în plan practic.